

Unijna koncepcja innowacyjnych rynków pionierskich

Maciej Podemski¹

Europa odgrywa wiodącą rolę w rozwoju badań naukowych. Na jej terenie znajduje się najwięcej absolwentów nauk podstawowych i technicznych. Nie potrafiła ona jednak do tej pory wykorzystać w wystarczającym zakresie swoich odkryć naukowych do tworzenia innowacyjnych produktów rynkowych. Tymczasem wiadomo powszechnie, że to rynek (czyli

konsumenci) jest podstawowym motorem rozwoju nowych (innowacyjnych) produktów i usług.

W celu przyspieszenia procesu przekształcania swoich odkryć naukowych w nowe produkty i usługi Europa musi stworzyć nowe warunki rynkowe, bardziej przyjazne innowacyjności. Powinny one umożliwić przedsiębiorstwom szybszy zwrot nakładów na badania naukowe i technologiczne, a także uzyskać lepsze efekty publicznych programów badawczych i innowacyjnych (patenty, nowe produkty, nowe miejsca pracy).

Stworzenie takich warunków wymaga proinnowacyjnych ukierunkowanych uzupełnień istniejących przepisów prawnych, a także skierowania większej części dotychczasowych dotacji unijnych, krajowych, regionalnych i lokalnych na wspieranie działań proinnowacyjnych.

Jednym z najnowszych działań Unii Europejskiej, zmierzających do wzmocnienia proinnowacyjnych warunków rynkowych, jest tworzenie tzw. rynków pionierskich. Rynek pionierski jest to, wg definicji Komisji Europejskiej, rynek jakiegoś innowacyjnego produktu lub usługi, rozwinięty na tym obszarze geograficznym, na którym ten produkt powstał, był udoskonalony i dzięki niemu uruchomiono szeroką gamę rozmaitych usług. W celu uruchamiania takich rynków Unia Europejska chce stworzyć szczególnie sprzyjające warunki rozwoju, aby przemysł unijny mógł przekształcić je w produkty lub usługi o światowym zasięgu. W ten sposób pierwotne rynki pionierskie zostaną przekształcone w tzw. rynki wiodące, które mogą rozwinąć się poza krajem, w którym dany produkt powstał czy był po raz pierwszy użyty.

Aby osiągnąć sukces maksymalizacji potencjału rynkowego należy uwzględnić potrzeby rynków globalnych oraz preferencje klientów, wprowadzać ułatwienia dla akceptacji norm unijnych przez rynki krajów spoza UE, a także zredukować koszty wprowadzania nowych produktów i usług na rynek. Jednocześnie musi być zapewniona konkurencja pomiędzy różnymi projektami innowacyjnymi, aby pobudzać stałe dostosowywanie się do zmieniających się wymagań rynku.

Opierając się na powyższych zasadach Komisja Europejska podjęła konsultacje z ponad trzydziestoma Europejskimi Platformami Technologicznymi (ETP) oraz z ośmioma panelami inicjatywy *Europe INNOVA*, ustalając następującą grupę kryteriów w wyborze rynków pionierskich:

- ❑ należy kierować się zapotrzebowaniem klientów, a nie impulsem technologicznym;
- ❑ musi to być wystarczająco różnicowany segment rynku, ponieważ istotny wpływ na rynki światowe można osiągnąć jedynie wtedy, gdy jednocześnie oferuje się różnorodny zestaw produktów i usług;
- ❑ powinno być strategicznie reprezentowane dobro społeczne i gospodarcze, na przykład zdrowie publiczne, ochrona środowiska i klimatu, bezpieczeństwo lub zatrudnienie;
- ❑ muszą istnieć warunki korzystne dla wykorzystania różnych publicznych środków i zachęt do rozwoju określonego rynku;
- ❑ dany rynek nie może faworyzować jakichkolwiek firm, ani narzucać wybranych technologii.

W efekcie, w grudniu 2007 r., Komisja Europejska zgłosiła oficjalnie inicjatywę tworzenia rynków pionierskich (*Lead Market Initiative — LMI*), podjętą w ramach realizacji ogólnej unijnej strategii dotyczącej wspierania innowacyjności w Europie, ogłoszonej we wrześniu 2006 r.

Jednocześnie do udziału we wstępnym etapie realizacji inicjatywy wybrano sześć rynków: e-zdrowia, zrównoważonego budownictwa, tekstyliów ochronnych, produktów pochodzenia biologicznego, recyklingu oraz energii odnawialnych. Charakteryzują się one wysoką innowacyjnością, odpowiadają na potrzeby klientów, mają mocną bazę technologiczną i przemysłową w Europie oraz w większym stopniu niż inne rynki są uzależnione od stworzenia korzystnych warunków ramowych poprzez działania polityczne.

Rynki te posiadają wielką wartość ekonomiczną i społeczną. Zatrudniają one w Unii Europejskiej około dwóch milionów pracowników, a ich roczne obroty przekraczają 120 miliardów euro. Dzięki udziałowi w unijnej inicjatywie rynków pionierskich ich obroty mogą przekroczyć 300 miliardów euro rocznie, a zatrudnienie — ponad trzy miliony pracowników.

Rynek pionierski e-zdrowia

Rozwój tego rynku powinien przyczynić się do lepszej opieki zdrowotnej mniejszym kosztem w ramach istniejących systemów usług zdrowotnych. Bez istotnych reform w tej dziedzinie, w tym bez lepszego wykorzystania programu e-zdrowia, przewiduje się wzrost wydatków na opiekę zdrowotną w Unii Europejskiej w związku ze „sta-

¹EuroGeoConsulting, ul. Jesionowa 36A, 05-816 Michałowice; maciej.podemski@egconsulting.com.pl

zeniem się” Europy od 9% PKB w chwili obecnej do około 16% do 2020 r.

W dziedzinie e-zdrowia już poczyniono pokaźne inwestycje w badania i rozwój. Niemniej, inwestycje w informatyczne technologie informacyjno-komunikacyjne (*Information and Communication Technologies* — ICT) w ochronie zdrowia pozostają w tyle za podobnymi inwestycjami w innych sektorach usługowych. Popyt na rozwiązania techniczne i organizacyjne jest często wstrzymywany przez silną fragmentację rynku. Utrudnia to osiągnięcie efektu skali. Zjawisko to jest pogłębiane przez brak pewności prawnej dotyczącej zwrotu kosztów, odpowiedzialności prawnej oraz przez brak jasności co do właściwego stosowania przepisów prawnych w zakresie ochrony danych osobowych. Hamuje to zarówno popyt na produkty, jak i na inwestycje gospodarcze związane z dziedziną e-zdrowia.

Rynek pionierski zrównoważonego budownictwa

Na rynek budowlany przypada w Unii Europejskiej obecnie 10% PKB oraz 7% siły roboczej. Budynki zużywają największą część energii w państwach unii (42%). Wytwarzają one także około 35% wszystkich emisji gazów cieplarnianych.

Zrównoważone budownictwo uwzględnia kwestie ochrony środowiska (np. wydajne urządzenia elektryczne i instalacje grzewcze), różne aspekty zdrowotne użytkowników (np. jakość powietrza wewnątrz budynków) oraz kwestie wygody mieszkańców (np. związane z niezależnością osób starszych). Niewystarczająco skoordynowane przepisy w dziedzinie budownictwa, funkcjonujące zarówno na poziomie Unii Europejskiej, jak również (szczególnie) na poziomie krajowym, w połączeniu z w przeważającej mierze lokalną strukturą gospodarczą prowadzą do powstania istotnych obciążeń administracyjnych i do silnej fragmentacji rynku budowlanego. W istniejących przepisach prawnych nie ma zbyt wielu możliwości stymulowania popytu na rozwiązania innowacyjne. Specjalne podejście potrzebne jest więc w odniesieniu do nowych przepisów budowlanych, a także do zamówień publicznych.

Rynek pionierski tekstyliów ochronnych

Obejmuje on zarówno odzież, jak i inne produkty oparte na materiałach włókienniczych, których główną funkcją jest ochrona użytkowników przed niebezpieczeństwem i zagrożeniami. Obecnie wartość rynku wyposażenia ochrony osobistej szacuje się na obszarze Unii Europejskiej na 9,5–10 mld euro, a około 200 000 miejsc pracy związanych jest bezpośrednio lub pośrednio z tymi produktami. Szybki wzrost przemysłowy, przewidywany w niektórych częściach świata, sugeruje, że eksport wyposażenia ochrony osobistej z UE może wzrosnąć w ciągu najbliższych lat o około 50%. Szybszy rozwój i wprowadzanie norm europejskich na rynku globalnym mogłyby stworzyć dodatkowy popyt na europejskie wyposażenie ochrony osobistej.

Rynek pionierski produktów pochodzenia biologicznego

Produkty te są wytwarzane z odnawialnych surowców biologicznych, takich jak rośliny i drzewa. Wybrany seg-

ment rynku obejmuje nowe produkty i materiały pochodzenia biologicznego, takie jak biologiczne tworzywa sztuczne, biologiczne środki smarne, środki powierzchniowo czynne, enzymy i środki farmaceutyczne. Nie obejmuje on jednak tradycyjnych produktów papierowych i drewnianych, ani biomasy.

Długoterminowy potencjał wzrostu ilości produktów pochodzenia biologicznego będzie zależeć od ich zdolności do zastąpienia produktów opartych na surowcach kopalnych, do zaspokajania wymagań użytkownika (na poziomie konkurencyjnych kosztów), a także do wywierania mniejszego wpływu na środowisko, tj. do generowania mniejszej ilości odpadów i zużycia przy produkcji mniejszej ilości energii i wody. Europa zajmuje dobre miejsce na rynkach innowacyjnych produktów pochodzenia roślinnego dzięki wiodącej pozycji technologicznej i przemysłowej. Niemniej, niepewność co do właściwości tych produktów i słaba przejrzystość rynku hamują dalszy rozwój popytu. Nowe przepisy dotyczące ochrony środowiska, standaryzacji i etykietowania produktów oraz otwieranie w państwach członkowskich pilotażowych zakładów produkcyjnych mogą zatem odegrać istotną rolę w rozwoju tego rynku.

Rynek pionierski recyklingu

Recykling ogranicza ilość odpadów przeznaczonych do usunięcia oraz zużycie zasobów naturalnych i przyczynia się do poprawy wydajności energetycznej. Dlatego też odgrywa on zasadniczą rolę w rozwoju zrównoważonej konsumpcji i produkcji (zrównoważonych nie tylko pod względem zużywanej energii, lecz także pod względem zużycia wszelkich niezbędnych zasobów).

Sektor recyklingu osiąga w Unii Europejskiej obroty rzędu 24 mld euro rocznie i zatrudnia około 500 000 osób. Zajmuje się nim ponad 60 000 przedsiębiorstw. UE posiada około 30% udziałów w światowym eko-przemysle oraz 50% w przemyśle związanym z odpadami i recyklingiem. Pomimo istotnego potencjału rynkowego wciąż istnieją jednak bariery do rozwoju tego rynku. Istotne znaczenie dla poprawy wydajności i zdolności produkcyjnych ma stymulowanie innowacyjności i wprowadzanie skuteczniejszych procesów i technologii. Przyniosłoby to oszczędność kosztów, energii i zasobów naturalnych i pomogłoby Europie stać się mniej zależną od światowych surowców.

Rynek pionierski energii odnawialnej

Energia odnawialna oznacza energię, którą można uzyskać z odtwarzających się źródeł energii, takich jak wiatr, energia słoneczna, biomasa, odpady ulegające biodegradacji, energia geotermalna, energia fal i pływów morskich oraz energia wodna. Obecnie europejski sektor energii odnawialnych osiąga roczne obroty rzędu 20 mld euro i zatrudnia około 300 000 osób, zaspokajając w przybliżeniu 8,5% europejskiego zapotrzebowania na energię. W marcu 2007 r. Rada Europejska uznała za wiążący cel osiągnięcie 20-procentowego udziału energii odnawialnych w zużyciu energii w UE do 2020 r. Ten cel daje producentom wielką możliwość rozwoju, ograniczając jednocześnie koszty produkcji.

Rozwój zasobów odnawialnych jest jednak wstrzymywany przez trzy czynniki. Po pierwsze, zewnętrzne koszty korzystania z energii nie znajdują pełnego odzwierciedlenia w kosztach produkcji tej energii. W związku z powyższym zapotrzebowanie na energię odnawialną, która ogólnie rzecz biorąc ma niskie koszty zewnętrzne, znajduje się na poziomie niższym od optymalnego. Po drugie, efekty płynące ze stopniowego wzrostu świadomości społeczeństw unijnych są wolniej wykorzystywane z powodu obecnie niskiego poziomu popytu. Ponadto, fragmentacja systemów wspierających energie odnawialne oraz istnienie barier administracyjnych i rynkowych oznaczają, że potencjał rynku wewnętrznego nie jest w pełni wykorzystany. W oparciu o wstępne szacunki można oczekiwać, że ze wsparciem odpowiednich działań, uruchomionych w ramach inicjatywy rynków pionierskich, łączna wartość rynkowa energii odnawialnej mogłaby wzrosnąć do 2020 r. ponad dwukrotnie, przy czym mogłoby powstać około miliona nowych miejsc pracy.

Wybór sześciu powyższych rynków do pierwszego etapu realizacji inicjatywy rynków pionierskich nie dyskwalifikuje jednak innych obszarów rynkowych jako potencjalnych przyszłych kandydatów, ani nie jest deklaracją

polityczną dotyczącą ich znaczenia społecznego, bądź gospodarczego.

W maju 2008 r. założenia Inicjatywy Rynków Pionierskich, wybór sześciu rynków do pierwszego etapu realizacji tej inicjatywy oraz przygotowane przez Komisję Europejską plany wdrażania tego etapu zostały w pełni zaakceptowane przez Radę Unii Europejskiej ds. Konkurencyjności (*EU Competitiveness Council*).

Źródła:

Komisja Wspólnot Europejskich, 2006, *Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Wykorzystanie wiedzy w praktyce: Szeroko zakrojona strategia innowacyjna dla UE. COM(2006) 502 wersja ostateczna; Bruksela, dnia 13.9.2006*

Komisja Wspólnot Europejskich, 2007, *Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów. Inicjatywa rynków pionierskich dla Europy. KOM(2007) 860 wersja ostateczna, Bruksela, dnia 21.12.2007*